Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 19ης Ιανουαρίου 2017 [1]

Υπόθεση C-465/15

Hüttenwerke Krupp Mannesmann GmbH
κατά
Hauptzollamt Duisburg

[αίτηση του Finanzgericht Düsseldorf (δικαστηρίου φορολογικών υποθέσεων, Ντύσσελντορφ, Γερμανία)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]Προδικαστική παραπομπή

«Φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία 2003/96/ΕΚ – Πεδίο εφαρμογής – Έννοια της ηλεκτρικής ενέργειας που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή – Ζήτημα αν συμπεριλαμβάνει την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για στροβιλοφυσητήρες για την παραγωγή, σε υψικαμίνους, χυτοσιδήρου υπό μορφή χελώνας»

I. Εισαγωγή

1. Η Hüttenwerke Krupp Mannesmann GmbH (στο εξής: προσφεύγουσα της κυρίας δίκης) διατηρεί και εκμεταλλεύεται υψικάμινο για την παραγωγή χυτοσιδήρου υπό μορφή χελώνας. Η σχετική διαδικασία επιτελείται με τη χημική αναγωγή του σιδηρομεταλλεύματος, προκειμένου να δημιουργηθεί χυτοσίδηρος υπό μορφή χελώνας, η οποία αναγωγή απαιτεί την εισαγωγή συμπιεσμένου, θερμού αέρα στην υψικάμινο. Ο συμπιεσμένος αέρας παράγεται με τη χρήση στροβιλοφυσητήρων.

2. Το ζήτημα που βρίσκεται στο επίκεντρο της διαφοράς μεταξύ της προσφεύγουσας της κυρίας δίκης και της Hauptzollamt Duisburg (αρμοδίας φορολογικής αρχής, Duisburg, Γερμανία, στο εξής: καθής), καθώς και το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο είναι αν η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία των στροβιλοφυσητήρων αποτελεί ενέργεια που «χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας 2003/96/ΕΚ (στο εξής: οδηγία) [2]. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, δεν θα υπόκειται στα ελάχιστα επίπεδα φορολογίας που προβλέπει η οδηγία.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 Οδηγία του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 2003, L 283, σ. 51).

II. Νομικό πλαίσιο

Α. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2003/96

3. Στις αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 7 και 22 της οδηγίας αναφέρονται τα εξής:

«(2) Η έλλειψη κοινοτικών διατάξεων που να επιβάλλουν ελάχιστο φορολογικό συντελεστή για την ηλεκτρική ενέργεια και τα ενεργειακά προϊόντα, πλην των πετρελαιοειδών, ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

(3) Η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η επίτευξη των στόχων άλλων κοινοτικών πολιτικών απαιτούν τον καθορισμό ελαχίστων επιπέδων φορολογίας σε κοινοτική κλίμακα για τα περισσότερα ενεργειακά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και του άνθρακα.

(4) Οι σημαντικές διαφορές στα εθνικά επίπεδα φορολογίας της ενέργειας που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποδειχθούν επιζήμιες για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

(5) Ο καθορισμός των δεόντων κοινοτικών ελαχίστων επιπέδων φορολογίας θα επιτρέψει τη μείωση των υφισταμένων διαφορών στα εθνικά επίπεδα φορολογίας.

(6) Σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης, οι απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εντάσσονται στη χάραξη και την εφαρμογή άλλων κοινοτικών πολιτικών.

(7) Ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει επικυρώσει το πρωτόκολλο του Κιότο. Η φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και, όπου χρειάζεται, της ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί ένα εκ των διαθεσίμων μέσων προς επίτευξη των στόχων του πρωτοκόλλου του Κιότο.

[…]

(22) Τα ενεργειακά προϊόντα υπάγονται ουσιαστικά σε κοινοτικό πλαίσιο όταν χρησιμοποιούνται ως καύσιμα θερμάνσεως ή ως καύσιμα κινητήρων. Ως εκ τούτου, αποτελεί ίδιον της φύσης και της λογικής του φορολογικού συστήματος να αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του πλαισίου οι διπλές χρήσεις και οι όχι ως καύσιμα χρήσεις των ενεργειακών προϊόντων καθώς και οι ορυκτολογικές κατεργασίες. Η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται καθ' όμοιους τρόπους αντιμετωπίζεται αναλόγως.»

4. Το άρθρο 1 της οδηγίας υποχρεώνει τα κράτη μέλη να επιβάλλουν φόρο στα «ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια».

5. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, ορίζει την έννοια των ενεργειακών προϊόντων μέσω ενός καταλόγου κωδικών ΣΟ, εξαρτώντας σε ορισμένες περιπτώσεις την αναγνώριση της ιδιότητας των ενεργειακών προϊόντων από την ύπαρξη προθέσεως χρησιμοποιήσεως αυτών ως καυσίμων κινητήρων ή ως καυσίμων θέρμανσης. Στο άρθρο 2, παράγραφος 2, επιβεβαιώνεται ότι η οδηγία εφαρμόζεται επίσης στην «ηλεκτρική ενέργεια που υπάγεται στον κωδικό 2716 της ΣΟ».

6. Το άρθρο 2, παράγραφος 3, απαιτεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη συντελεστές φορολογίας σε προϊόντα που δεν καλύπτονται από τον ορισμό της εννοίας των «ενεργειακών προϊόντων», εφόσον τα εν λόγω προϊόντα πρόκειται να χρησιμοποιηθούν, να διατεθούν προς πώληση ή χρησιμοποιούνται ως καύσιμα κινητήρων ή ως καύσιμα θέρμανσης.

7. Στο άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', ορίζεται ότι η οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες χρήσεις ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενεργείας:

– ενεργειακά προϊόντα για άλλους σκοπούς εκτός της χρήσης ως καύσιμα κινητήρων ή καύσιμα θέρμανσης,

– διπλή χρήση των ενεργειακών προϊόντων.

Ένα ενεργειακό προϊόν έχει διπλή χρήση όταν χρησιμοποιείται τόσο ως καύσιμο θέρμανσης όσο και για χρήσεις άλλες εκτός της χρήσης ως καύσιμα κινητήρων ή καύσιμα θέρμανσης. Η χρήση των ενεργειακών προϊόντων για χημική αναγωγή και στο πλαίσιο ηλεκτρολυτικής και μεταλλουργικής κατεργασίας θεωρείται διπλή χρήση.

– Η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή και στο πλαίσιο ηλεκτρολυτικής και μεταλλουργικής κατεργασίας,

– η ηλεκτρική ενέργεια όταν συμμετέχει κατά ποσοστό άνω του 50 % στο κόστος ενός προϊόντος. Ως "κόστος ενός προϊόντος" νοείται το άθροισμα των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών, συν το κόστος προσωπικού, συν την κατανάλωση σταθερού κεφαλαίου, στο επίπεδο της επιχείρησης όπως ορίζεται στο άρθρο 11. Το κόστος αυτό υπολογίζεται ανά μονάδα κατά μέσον όρο. Ως "κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας" νοείται η πραγματική αξία αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας ή το κόστος παραγωγής της εάν παράγεται στην επιχείρηση,

– η ορυκτολογική κατεργασία

Ως "ορυκτολογικές κατεργασίες" νοούνται οι κατεργασίες που κατατάσσονται στην ονοματολογία NACE υπό τον κωδικό ΔΘ 26 "κατασκευή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων" στον κανονισμό (ΕΟΚ) του Συμβουλίου 3037/90, της 9ης Οκτωβρίου 1990, για την στατιστική ονοματολογία των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Κοινότητα.

Οι διατάξεις του άρθρου 20 ισχύουν ωστόσο για τα ενεργειακά αυτά προϊόντα.»

III. Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και προδικαστικό ερώτημα

8. Η προσφεύγουσα διατηρεί και εκμεταλλεύεται χαλυβουργείο. Στην υψικάμινο του χαλυβουργείου παράγεται χυτοσίδηρος υπό μορφή χελώνας. Το σιδηρομετάλλευμα μετατρέπεται σε χυτοσίδηρο υπό μορφή χελώνας διά της αφαιρέσεως του οξυγόνου (χημική αναγωγή). Η χημική αυτή αντίδραση πραγματοποιείται σε υψηλές θερμοκρασίες και απαιτεί τη χρήση θερμού, συμπιεσμένου αέρα.

9. Ο συμπιεσμένος αέρας που χρησιμοποιείται για τη χημική αναγωγή παράγεται από στροβιλοφυσητήρες και διοχετεύεται στο εσωτερικό της υψικαμίνου.

10. Η προσφεύγουσα υπέβαλε στην καθής αίτηση για απαλλαγή από τον φόρο με βάση το άρθρο 9a του Stromsteuergesetz (στο εξής: StromStG, γερμανικού νόμου περί φορολογίας της ηλεκτρικής ενεργείας, με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η τρίτη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας, που προβλέπει μία από τις εξαιρέσεις από την εφαρμογή της οδηγίας) για την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποίησε για τη λειτουργία του στροβιλοφυσητήρα.

11. Η καθής απέρριψε την αίτηση με την αιτιολογία ότι, σύμφωνα με το άρθρο 9a, παράγραφος 1, σημείο 4, του StromStG, μόνον η ηλεκτρική ενέργεια που έχει χρησιμοποιηθεί για διαδικασίες χημικής αναγωγής πληροί τους όρους της φοροαπαλλαγής. Το φορολογικό πλεονέκτημα μπορεί να χορηγηθεί μόνον εφόσον η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιήθηκε κυρίως για χημική αναγωγή. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, η καθής αποφάσισε ότι η ηλεκτρική ενέργεια είχε χρησιμοποιηθεί κατά κύριο λόγο για την τροφοδοσία ενός κινητήρα λειτουργούντος για την παραγωγή συμπιεσμένου αέρα. Η ηλεκτρική ενέργεια δεν προκάλεσε χημική αναγωγή σιδηρομεταλλεύματος.

12. Η προσφεύγουσα άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον της καθής. Ένα από τα επιχειρήματά της ήταν ότι η οδηγία, κατά το άρθρο της 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, τρίτη περίπτωση, δεν εφαρμόζεται στην ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για σκοπούς χημικής αναγωγής. Κατά την προσφεύγουσα, η εν λόγω διάταξη επιτρέπει και άλλες χρήσεις, και ιδίως την παραγωγή και μεταφορά συμπιεσμένου αέρα, χωρίς την οποία οι διαδικασίες χημικής αναγωγής εντός της υψικαμίνου θα ήταν αδύνατη. Υποστήριξε ότι η χρησιμοποίηση της ηλεκτρικής ενεργείας για την οποία η προσφεύγουσα αιτήθηκε φοροαπαλλαγή δεν ολοκληρώνεται στο εσωτερικό των στροβιλοφυσητήρων. Η έννοια της διαδικασίας χημικής αναγωγής καλύπτει επίσης την παραγωγή συμπιεσμένου αέρα, αφού αυτός αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της διαδικασίας αυτής.

13. Η καθής απέρριψε τη διοικητική προσφυγή. Η προσφεύγουσα προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Finanzgericht Düsseldorf (δικαστηρίου φορολογικών υποθέσεων, Ντύσσελντορφ, Γερμανία), το οποίο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Έχει η τρίτη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, [της οδηγίας 2003/96 του Συμβουλίου], σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, αναφορικά με τη διαδικασία παραγωγής σε υψικάμινο χυτοσιδήρου υπό μορφή χελώνας, την έννοια ότι η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία του στροβιλοφυσητήρα πρέπει να θεωρηθεί ως ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή;»

14. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η προσφεύγουσα και η καθής της κύριας δίκης καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα ενδιαφερόμενα μέρη που μετείχαν στο γραπτό στάδιο της διαδικασίας, καθώς και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, αγόρευσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 17ης Νοεμβρίου 2016.

IV. Νομική εκτίμηση

15. Το άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, της οδηγίας θέτει εκτός του πεδίου εφαρμογής αυτής την «ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή και στο πλαίσιο ηλεκτρολυτικής και μεταλλουργικής κατεργασίας», πράγμα που σημαίνει ότι η τελευταία δεν υπόκειται σε φορολόγηση.

16. Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η φράση «για χημική αναγωγή» καλύπτει την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία στροβιλοφυσητήρων οι οποίοι παράγουν συμπιεσμένο αέρα ο οποίος στη συνέχεια χρησιμοποιείται για τη χημική αναγωγή του σιδηρομεταλλεύματος και την παραγωγή χυτοσιδήρου υπό μορφή χελώνας.

17. Το ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου αφορά κατά βάσιν την απουσία αμεσότητας. Η ηλεκτρική ενέργεια δεν χρησιμοποιείται απευθείας για τη χημική μετατροπή του σιδηρομεταλλεύματος, υπό την έννοια ότι δεν χρησιμοποιείται για την απομάκρυνση του οξυγόνου από το σιδηρομετάλλευμα [3]. Αντ' αυτού, η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται για την παραγωγή ενός στοιχείου –του συμπιεσμένου αέρα– που απαιτείται για την πραγματοποίηση της χημικής αναγωγής. Το στοιχείο αυτό είναι *απαραίτητο* για τη χημική αναγωγή και διοχετεύεται *απευθείας και αμέσως* στην υψικάμινο. Γίνεται όμως αυτό αρκετά «απευθείας» και «αμέσως» ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι η εν λόγω ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται «για χημική αναγωγή»;

18. Για τους λόγους που θα εκθέσω στη συνέχεια, η απάντηση είναι καταφατική. Θα εξετάσω διαδοχικά (Α) τη γραμματική έννοια των σχετικών διατάξεων, (Β) τι προκύπτει από μια συστηματική και τελολογική ερμηνεία τους, (Γ) την ενδεχόμενη επιρροή της υφισταμένης νομολογίας που αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και, τέλος, (Δ) το πώς τα δεδομένα αυτά εφαρμόζονται στην προκειμένη περίπτωση.

Α. Γραμματική ερμηνεία

19. Η τρίτη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας δεν έχει ερμηνευθεί μέχρι σήμερα από το Δικαστήριο.

20. Με βάση τη γραμματική ερμηνεία της φράσεως ηλεκτρική ενέργεια «που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή», η έννοια αυτή θα μπορούσε ασφαλώς να περιλαμβάνει την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία των στροβιλοφυσητήρων. Μολονότι η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται, κατά μία έννοια, «για» να περιστραφεί ένας ανεμιστήρας και να παραχθεί συμπιεσμένος αέρας, αυτό σαφώς δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Ο συμπιεσμένος αέρας διοχετεύεται αμέσως στην υψικάμινο. Συνιστά απαραίτητο στοιχείο για τη χημική αναγωγή του σιδηρομεταλλεύματος. Όντως, υπό *αυτή* την έννοια, η ηλεκτρική ενέργεια δεν εξυπηρετεί κανέναν άλλο σκοπό εκτός του να καταστήσει δυνατή τη χημική αναγωγή.

21. Ωστόσο, η απλή ερμηνεία της λέξεως «για» και των ισοδυνάμων της σε άλλες γλώσσες [4] δεν δίνει, κατά τη γνώμη μου, οριστική και ασφαλή απάντηση στο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου.

22. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο τρόπος διατυπώσεως της διατάξεως αφήνει περιθώρια για διάφορες αμφιβολίες: η εν λόγω διάταξη δεν κάνει ρητή διάκριση μεταξύ ηλεκτρικής ενεργείας που χρησιμοποιείται «απευθείας» ή «έμμεσα» για την πραγματοποίηση χημικής αναγωγής. Ούτε καθιστά σαφές ότι ως «χημική αναγωγή» νοείται η αντίδραση αυτή καθαυτήν και όχι η σχετική διαδικασία γενικότερα. Είναι αληθές ότι μια γενική και αόριστη σχέση με τη χημική αντίδραση δεν θα αρκούσε. Η απαλλαγή δεν θα μπορούσε, προφανώς, να καλύπτει, για παράδειγμα, ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιούμενη για τη λειτουργία του μηχανήματος αυτόματης διανομής ποτών στο κυλικείο του προσωπικού. Τέτοιου είδους συνδετικές σχέσεις δεν είναι αρκούντως ευδιάκριτες. Αντίθετα, στην υπό κρίση υπόθεση, ο άμεσος και ουσιώδης χαρακτήρας της παραγωγής και χρησιμοποιήσεως του στοιχείου της παραγωγής –ήτοι του συμπιεσμένου αέρα– καθιστά την απάντηση λιγότερο προφανή.

23. Συνεπώς, η γραμματική ερμηνεία παραμένει ασαφής όσον αφορά ένα κρίσιμο στοιχείο που έχει ήδη εντοπιστεί: τον βαθμό αμεσότητας. Οπότε, καθίσταται αναγκαία η συστηματική και τελολογική ερμηνεία της ιδίας αυτής διατάξεως.

3 Σε αντίθεση, παραδείγματος χάριν, με την ηλεκτρόλυση, κατά την οποία το ηλεκτρικό ρεύμα χρησιμοποιείται απευθείας για τον διαχωρισμό χημικών ουσιών.

4 Για παράδειγμα, στα γαλλικά: «pour», στα ισπανικά: «a efectos de», στα ιταλικά: «per», στα ολλανδικά: «voor», στα γερμανικά: «für die Zwecke», στα τσεχικά: «pro účely».

Β. Συστηματική και τελολογική ερμηνεία

24. Η ανάλυση που ακολουθεί επικεντρώνεται σε τέσσερις πτυχές, ήτοι: (1) ερμηνεία της τρίτης περιπτώσεως ως συνόλου, (2) εξέταση του χαρακτήρα του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, ως διατάξεως που καθιερώνει εξαίρεση από την εφαρμογή της οδηγίας ή ως διατάξεως που προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής αυτής, (3) την ανάγκη συσταλτικής ερμηνείας προκειμένου να διασφαλιστεί η «πρακτική αποτελεσματικότητα», και (4) παράλληλη ερμηνεία της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′.

1. Η τρίτη περίπτωση θεωρούμενη συνολικά

25. Ως προκαταρκτικό βήμα στο πλαίσιο αυτό και στο σημείο όπου συναντώνται η γραμματική και η συστηματική ερμηνεία, είναι χρήσιμο να εξεταστεί η τρίτη περίπτωση στο σύνολό της. Μολονότι το αιτούν δικαστήριο απομονώνει ειδικά το παράδειγμα της «χημικής αναγωγής» ως αντικείμενο της ερμηνευτικής διαδικασίας, η τρίτη περίπτωση κάνει επίσης λόγο για «ηλεκτρολυτική» (που αναφέρεται στην παραγωγή δι' ηλεκτρολύσεως) και «μεταλλουργική» κατεργασία. Ο άμεσος και φυσικός τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνομαι τις τρεις αυτές εξαιρέσεις μαζί είναι ότι αναφέρονται σε τρεις τύπους βιομηχανικής κατεργασίας, όπως υποστήριξε η προσφεύγουσα στις γραπτές παρατηρήσεις της.

26. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή υποστήριξε ότι, ακριβώς όπως και η έννοια της «χημικής αναγωγής», η έννοια της «μεταλλουργικής κατεργασίας» πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Ωστόσο, η Επιτροπή αναγνώρισε επίσης ότι, ακόμη και με βάση μια τέτοια στενή ερμηνεία, η εν λόγω έννοια θα μπορούσε να καλύπτει ένα φάσμα κατεργασιών στη μεταλλουργική βιομηχανία (συμπεριλαμβανομένης της χημικής αναγωγής σιδηρομεταλλευμάτων).

27. Για τον λόγο αυτόν και μόνο, διατηρώ επιφυλάξεις ως προς την ορθότητα μιας εξαιρετικά στενής ερμηνείας της φράσεως «για χημική αναγωγή», που θα περιόριζε το πεδίο της ειδικώς και μόνο στην απομάκρυνση των ατόμων οξυγόνου μέσω της άμεσης παροχής ηλεκτρικού ρεύματος. Γιατί θα υπήρχε επιτακτική ανάγκη στενής ερμηνείας ενός όρου αν η ίδια διαδικασία είναι πιθανό να καλύπτεται ούτως ή άλλως από άλλον όρο που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της ιδίας εξαιρέσεως;

2. Άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′: εξαίρεση ή ορισμός πεδίου εφαρμογής;

28. Ωστόσο, στηριζόμενες σε μια συστηματική και τελολογική ερμηνεία, η καθής της κυρίας δίκης και η Επιτροπή επιχειρηματολογούν υπέρ μιας τέτοιας στενής ερμηνείας του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, τρίτη περίπτωση. Η βασική θέση τους είναι ότι οι λέξεις «για χημική αναγωγή» αναφέρονται μόνο στην ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται ως μέρος της καθεαυτό αντιδράσεως της χημικής αναγωγής. Επομένως, αυτή δεν συμπεριλαμβάνει την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται στους στροβιλοφυσητήρες και η οποία επομένως εμπίπτει στην οδηγία. Αντίθετα, η προσφεύγουσα, όπως και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, υιοθετούν μια ευρύτερη ερμηνεία του όρου και υποστηρίζουν ότι η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία των στροβιλοφυσητήρων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, τρίτη περίπτωση, και εξαιρείται από την εφαρμογή της οδηγίας.

29. Προς υποστήριξη των θέσεών τους, η καθής και η Επιτροπή ισχυρίζονται ότι αυτό καθεαυτό το γεγονός ότι το άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, καθιερώνει εξαιρέσεις από τον γενικό κανόνα της φορολογήσεως των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενεργείας σημαίνει ότι αυτό πρέπει, κατά λογική συνέπεια, να ερμηνεύεται στενά. Επικαλούνται συναφώς τη γενική θέση της νομολογίας

κατά την οποία οι εξαιρέσεις πρέπει να ερμηνεύονται στενά [5] και τις δικαστικές αποφάσεις όπου έχει γίνει δεκτό ότι δεν υπήρχε πρόθεση του νομοθέτη να θεσπίσει ευρείες εξαιρέσεις από την οδηγία [6].

30. Μολονότι εκ πρώτης όψεως το επιχείρημα αυτό είναι ελκυστικό, αν εξεταστεί προσεκτικότερα, η νομολογία αυτή δεν είναι πολύ χρήσιμη για την εξεύρεση απαντήσεως στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου.

31. Κατά πρώτον, πρέπει να τονίσω στο πλαίσιο αυτό ότι το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας δεν περιέχει κατάλογο εξαιρέσεων. Αντ' αυτού, προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Αυτό προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, σαφώς από τη συστηματική ερμηνεία της οδηγίας, το άρθρο 2 της οποίας ορίζει τα προϊόντα και τις χρήσεις επί των οποίων εφαρμόζεται η οδηγία. Εξαιρέσεις ή περιπτώσεις αποκλεισμού από αυτό το γενικώς προσδιοριζόμενο πεδίο εφαρμογής καθιερώνονται αργότερα στο κείμενο της οδηγίας, ιδίως δε στα άρθρα 17 έως 19. Η ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', ως διατάξεως που προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής παρά ως διατάξεως που καθιερώνει εξαιρέσεις ενισχύεται, περαιτέρω, από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Fendt (που αφορά την οδηγία 92/81/ΕΟΚ [7], την οποία διαδέχθηκε η οδηγία) [8].

32. Για τον λόγο αυτόν, δεν θεωρώ ότι ως αρχική υπόθεση εργασίας πρέπει οπωσδήποτε να ληφθεί το ότι το άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', πρέπει να ερμηνεύεται με τον στενότερο δυνατό τρόπο. Αλλά και αν ακόμη υιοθετείτο η υπόθεση αυτή και, για πρακτικούς λόγους, ως εκ της φύσεώς τους, οι σχετικοί με το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής μιας οδηγίας ορισμοί που εισάγουν περιπτώσεις αποκλεισμού από το πεδίο αυτό εξομοιώνονταν με εξαιρέσεις, το κρίσιμο ζήτημα θα παρέμενε το ίδιο: η στενή ερμηνεία μιας εξαιρέσεως δεν θα πρέπει να καταλήγει στο να καθιστά την εξαίρεση κενή κάθε εύλογου περιεχομένου και αλυσιτελή.

3. Στενή ερμηνεία διασφαλίζουσα την «πρακτική αποτελεσματικότητα»;

33. Για παρόμοιους λόγους, διαφωνώ και με τη σχετική τοποθέτηση της Επιτροπής κατά την οποία η απόδοση στη φράση «για χημική αναγωγή» οιασδήποτε εννοίας που υπερβαίνει τα όρια της άμεσης χρησιμοποιήσεως ηλεκτρικής ενεργείας για την απομάκρυνση του οξυγόνου θα υπονόμευε την οδηγία στο σύνολό της ή θα έπληττε με κάποιο τρόπο δραστικά την «πρακτική αποτελεσματικότητα» αυτής.

34. Πρόκειται, κατά τη γνώμη μου, για μια κάπως υπερβολικά δραματική προσέγγιση. Η Επιτροπή στην πραγματικότητα την αναίρεσε σε κάποιο βαθμό κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Υπενθυμίζω ότι επίμαχο εν προκειμένω είναι το πολύ συγκεκριμένο ζήτημα αν η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη συμπίεση του αέρα ο οποίος θα διοχετευθεί στην υψικάμινο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας. Δεν αμφισβητείται ότι το μέρος αυτό της διαδικασίας συνδέεται άμεσα με τη χημική αναγωγή και είναι ουσιώδες για αυτήν [9]. Πράγματι, και η ίδια η Επιτροπή φαινόταν ενίοτε να δυσκολεύεται να κάνει τον διαχωρισμό στις παρατηρήσεις της [10].

5 Παραθέτοντας, παραδείγματος χάριν, την απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, Statoil Fuel & Retail (C-553/13, EU:C:2015:149, σκέψη 39).

6 Βλ., παραδείγματος χάριν, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Haltergemeinschaft LBL (C-250/10, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2011:862, σκέψη 23), και της 1ης Δεκεμβρίου 2011, Systeme Helmholz (C-79/10, EU:C:2011:797, σκέψη 23).

7 Οδηγία του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα πετρελαιοειδή (ΕΕ 1992, L 316, σ. 12).

8 Απόφαση της 5ης Ιουλίου 2007, Fendt Italiana (C-145/06 και C-146/06, EU:C:2007:411, σκέψη 37): «μολονότι τα λιπαντικά έλαια τα οποία χρησιμοποιούνται για άλλο σκοπό εκτός από καύσιμα κινητήρων ή καύσιμα θέρμανσης εμπίπτουν σαφώς στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/81 και τα προϊόντα αυτά, όπως έκρινε το Δικαστήριο με τις σκέψεις 30 και 33 της αποφάσεως Επιτροπή κατά Ιταλίας, απαλλάσσονται υποχρεωτικά από τον εναρμονισμένο ειδικό φόρο καταναλώσεως, ο κοινοτικός νομοθέτης, με την έκδοση της οδηγίας 2003/96, θέλησε να τροποποιήσει το καθεστώς αυτό αποκλείοντας τα εν λόγω προϊόντα του πεδίου εφαρμογής της τελευταίας αυτής οδηγίας».

9 Ο ουσιώδης αυτός χαρακτήρας επιβεβαιώθηκε και από το αιτούν δικαστήριο.

10 Έτσι, για παράδειγμα, τόσο στις γραπτές παρατηρήσεις της όσο και στις αγορεύσεις της, η Επιτροπή αναφέρεται στη «στενή σχέση» που πρέπει να υφίσταται μεταξύ της χημικής αναγωγής και της χρησιμοποιήσεως της ηλεκτρικής ενεργείας, στην οποία, εκ πρώτης όψεως, μπορεί να περιλαμβάνεται και η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται στους στροβιλοφυσητήρες. (Η Επιτροπή αργότερα, στις αγορεύσεις της, χρησιμοποίησε λιγότερο απόλυτη διατύπωση).

35. Όπως επισήμανα ανωτέρω στο σημείο 32, έχω επίσης επίγνωση του κινδύνου μια υπερβολικά στενή ερμηνεία της φράσεως «για χημική αναγωγή» να καταστήσει τη σχετική διάταξη κατ' ουσίαν ανεφάρμοστη. Θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια να καλύπτει η έκφραση αυτή αποκλειστικά χρήσεις που εμπίπτουν ούτως ή άλλως στο πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως που ισχύει για την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται «στο πλαίσιο μεταλλουργικής κατεργασίας». Επομένως, ανακύπτει και πάλι το ίδιο ερώτημα: αν ήταν όντως αυτή η πρόθεση του νομοθέτη, γιατί περιέλαβε τρεις διαφορετικούς όρους στο κείμενο της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β';

36. Επ' αυτού, η Επιτροπή και η καθής επικαλέστηκαν στις γραπτές παρατηρήσεις και στις αγορεύσεις τους δύο παραδείγματα βιομηχανικών κατεργασιών στις οποίες χρησιμοποιείται ηλεκτρική ενέργεια κυρίως «για χημική αναγωγή». Τα παραδείγματα αυτά ήταν: (i) κάμινοι βολταϊκού τόξου και (ii) παραγωγή δίσκων σιλικόνης. Δεν είναι σκοπός των παρουσών προτάσεων η λεπτομερής αξιολόγηση των παραδειγμάτων αυτών. Ωστόσο, ήταν σαφές κατά την προφορική συζήτηση ότι υπήρχε διαφωνία ως προς το αν οι βιομηχανικές αυτές διαδικασίες διεξάγονται πράγματι με τη χρησιμοποίηση ηλεκτρικής ενεργείας κυρίως «για χημική αναγωγή» και, αν ναι, αν αποτελούν επίσης περιπτώσεις χρησιμοποιήσεως της ηλεκτρικής ενέργειας κυρίως «στο πλαίσιο μεταλλουργικής κατεργασίας».

37. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, παραμένει ανοικτό το ζήτημα αν, με βάση την ερμηνεία της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', που υιοθετούν η Επιτροπή και η καθής, η εξαίρεση ως προς την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως «για χημική αναγωγή» θα είχε οποιαδήποτε πρακτική σημασία.

4. Συστηματική και «παράλληλη» ερμηνεία της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως

38. Μπορεί να συμβάλει στην προσπάθεια ερμηνείας της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', η εξέταση της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως της εν λόγω διατάξεως από κοινού;

39. Η Επιτροπή και η καθής τάσσονται υπέρ μιας τέτοιας συστηματικής εξετάσεως. Προτείνουν μάλιστα κάτι περισσότερο. Ζητούν περαιτέρω να γίνει αυτό που αποκαλείται «παράλληλη» εξέταση των δύο αυτών περιπτώσεων. Η παράλληλη αυτή εξέταση οδηγεί, κατά τη γνώμη τους, σε μια αρκετά στενή ερμηνεία της τρίτης περιπτώσεως.

40. Όπως ορθώς επισήμαναν η καθής και η Επιτροπή, η αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας αναφέρεται στην εξαίρεση για τα ενεργειακά προϊόντα διπλής χρήσεως που καθιερώνεται στο άρθρο 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και προβλέπει ότι η ηλεκτρική ενέργεια «που χρησιμοποιείται καθ' όμοιους τρόπους αντιμετωπίζεται αναλόγως». Η όμοια αντιμετώπιση της ηλεκτρικής ενεργείας και των ενεργειακών προϊόντων είναι επίσης αναγκαία ώστε να αποφεύγονται ανεπίτρεπτες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, οι οποίες θα υπονόμευαν ιδίως την προσπάθεια επίτευξης των στόχων της οδηγίας που αφορούν την εσωτερική αγορά.

41. Ωστόσο, παρά την ανάγκη αυτή για όμοια αντιμετώπιση και, γενικότερα, την προφανή ανάγκη να εξασφαλιστεί συνοχή ως προς την ερμηνεία, είναι σαφές ότι υφίστανται πολύ σημαντικές διαφορές στη διατύπωση και τη δομή μεταξύ της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β'. Οι διαφορές αυτές αξίζει να εκτεθούν εδώ με διεξοδικό τρόπο, αφού καθιστούν προφανή τα όρια χρησιμότητας της «παράλληλης» εξετάσεως των δύο περιπτώσεων.

42. Η δεύτερη περίπτωση έχει από κάποιες απόψεις *πιο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής* σε σχέση με την τρίτη περίπτωση. Η δεύτερη περίπτωση αφορά μόνο τις διπλές χρήσεις ενεργειακών προϊόντων. Ωστόσο, η έννοια της διπλής χρήσεως είναι απολύτως απούσα από την τρίτη περίπτωση. Περαιτέρω, η δεύτερη περίπτωση εφαρμόζεται μόνον οσάκις η μία από τις δύο χρήσεις των ενεργειακών προϊόντων είναι χρήση καυσίμου θερμάνσεως (αποκλειομένης της χρήσεως ως καυσίμου κινητήρων). Τέτοιου είδους περιορισμός δεν υφίσταται στην τρίτη περίπτωση.

43. Από άλλες απόψεις, η δεύτερη περίπτωση έχει *ευρύτερο πεδίο εφαρμογής*, καθότι παρουσιάζει τη χημική αναγωγή, την ηλεκτρολυτική και τη μεταλλουργική κατεργασία μόνον ως παραδείγματα διπλής χρήσεως, ενώ στο πλαίσιο της τρίτης περιπτώσεως, οι χρήσεις αυτές παρουσιάζονται με τη μορφή εξαντλητικής απαριθμήσεως. Επιπλέον, η δεύτερη περίπτωση μπορεί να εφαρμοστεί ακόμη και όταν η χημική αναγωγή, η ηλεκτρολυτική και η μεταλλουργική κατεργασία αποτελούν μόνον ήσσονες χρήσεις. Στο πλαίσιο της τρίτης περιπτώσεως, απαιτείται να αποτελούν κύριες χρήσεις.

44. Αυτές είναι σημαντικές και πρόδηλες φραστικές διαφορές που αφορούν το πεδίο εφαρμογής των δύο αυτών περιπτώσεων, τις οποίες υιοθέτησε ο νομοθέτης. Είναι σε κάποιο βαθμό αναπόφευκτες. Από φυσικής απόψεως, η ηλεκτρική ενέργεια είναι πολύ διαφορετική από άλλα ενεργειακά προϊόντα. Μια τέτοια μείζων διαφορά είναι το ότι τα άλλα ενεργειακά προϊόντα μπορούν να υποστούν χημική μετατροπή, που τους επιτρέπει να επιτελέσουν ορισμένο ρόλο σε βιομηχανικές κατεργασίες, πράγμα που είναι αδύνατο στην περίπτωση της ηλεκτρικής ενέργειας[11]. Η δυνατότητα αυτή έχει όντως κεντρική σπουδαιότητα σε σχέση με την έκφραση «διπλή χρήση» που προσδιορίζει την εξαίρεση της δεύτερης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′.

45. Εν ολίγοις, θεωρώ ότι παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα από γραμματικής και πρακτικής απόψεως η «παράλληλη» εξέταση της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′.

46. Επιμένω επί του σημείου αυτού επειδή ιδίως η Επιτροπή έχει αναγάγει την παράλληλη αυτή εξέταση σε κεντρικό στοιχείο της επιχειρηματολογίας της και την επικαλείται με ιδιαίτερη επιμονή στις γραπτές παρατηρήσεις της. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι: (i) μπορεί ενδεχομένως να συναχθεί η ύπαρξη απαιτήσεως περί διπλής χρήσεως στη διάταξη της τρίτης περιπτώσεως, και (ii) η τρίτη περίπτωση μπορεί να εφαρμοστεί μόνον εφόσον η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται ως καύσιμο θερμάνσεως (και όχι αν χρησιμοποιείται ως καύσιμο κινητήρων). Πρόκειται, κατά τη γνώμη μου, για μια μάλλον αμφίβολης ορθότητας χρήση της συστηματικής και της τελολογικής ερμηνείας, που στην ουσία επιδιώκει να ξαναγράψει το κείμενο της οδηγίας. Μια τέτοια προσέγγιση θα πρέπει, για λόγους προστασίας της ασφαλείας δικαίου, να απορριφθεί με σαφή τρόπο.

47. Παρά τα σαφή αυτά όρια της χρησιμότητας της «παράλληλης» εξετάσεως της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′, και τις επιφυλάξεις μου όσον αφορά την μάλλον ελαστική αντίληψη της Επιτροπής περί νομικής ερμηνείας, συμφωνώ ωστόσο ότι η υφιστάμενη νομολογία μπορεί να συμβάλει στην ερμηνεία της δεύτερης περιπτώσεως. Θα ασχοληθώ με τη νομολογία αυτή στην ακόλουθη ενότητα.

Γ. Νομολογία αφορώσα τη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′

48. Η βασική απόφαση που παρουσιάζει ενδιαφέρον εν προκειμένω είναι η απόφαση X[12]. Η υπόθεση αυτή αφορούσε την εφαρμογή της εξαιρέσεως λόγω διπλής χρήσεως βάσει της δεύτερης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β′. Η προσφεύγουσα στην εν λόγω υπόθεση παρήγε ζάχαρη. Χρησιμοποιούσε για την παραγωγή αυτή καύσιμο θερμάνσεως. Χρησιμοποιούσε επίσης το CO_2 που παραγόταν από την καύση του καυσίμου για δύο σκοπούς. Πρώτον, για την παραγωγή της ζάχαρης αυτή καθαυτήν (το CO_2 είναι ουσιώδες στοιχείο). Δεύτερον, έκανε εξαγωγή του CO_2 για χρήση στην παραγωγή λιπασμάτων. Το εθνικό δικαστήριο υπέβαλε το ερώτημα αν οι χρήσεις αυτές συνιστούσαν διπλή χρήση και μπορούσαν να τύχουν της εφαρμογής της εξαιρέσεως που ισχύει σε περιπτώσεις διπλής χρήσεως. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι όταν το CO_2 εχρησιμοποιείτο ως στοιχείο για την παραγωγή της ζάχαρης υπήρχε διπλή χρήση ενώ όταν εξήγετο αυτό δεν ίσχυε.

11 Θα επανέλθω στο θέμα αυτό κατωτέρω, στο πλαίσιο της αναλύσεως της υποθέσεως X.

12 Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2014, X (C-426/12, EU:C:2014:2247).

49. Στο σκεπτικό της αποφάσεως, που αξίζει να παρατεθεί διά μακρών εν προκειμένω, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι[13]:

«[…] ενδέχεται να υπάρχει διπλή χρήση του ενεργειακού προϊόντος που υφίσταται καύση στο πλαίσιο ορισμένης διαδικασίας παραγωγής κατά το μέτρο που […] *η διαδικασία αυτή είναι αδύνατον να ολοκληρωθεί* χωρίς τη χρήση συγκεκριμένης ουσίας, ως προς την οποία δεν αμφισβητείται ότι *μπορεί να παραχθεί μόνο μέσω της καύσεως* του επίμαχου ενεργειακού προϊόντος.

Επομένως, δεδομένου ότι το επίμαχο ενεργειακό προϊόν χρησιμοποιείται ως πηγή ενέργειας κατά τη διαδικασία αυτή με σκοπό την παραγωγή του αερίου που προκύπτει αποκλειστικά από την καύση αυτού του ενεργειακού προϊόντος, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω λειτουργία του ως πηγής ενέργειας συνεπάγεται δύο παράλληλες χρήσεις.

Αντιθέτως, αν, υπό συνθήκες όπως αυτές της κύριας δίκης, το αέριο που παράγεται από την καύση δεν αποτελεί το απαιτούμενο προϊόν για την ολοκλήρωση της οικείας διαδικασίας παραγωγής αλλ' απλώς ένα αξιοποιούμενο υπόλειμμα της εν λόγω διαδικασίας, τότε δεν συντρέχει περίπτωση διπλής χρήσεως του ίδιου του ενεργειακού προϊόντος. Επομένως, το γεγονός και μόνον ότι το παραγόμενο αέριο συνιστά πρώτη ύλη σε *χωριστή διαδικασία παραγωγής*, όπως η διαδικασία παραγωγής γεωργικού λιπάσματος, δεν αρκεί ώστε να θεωρηθεί ότι υπάρχει διπλή χρήση του ενεργειακού προϊόντος που υπέστη την καύση.» (Η υπογράμμιση δική μου)

50. Με βάση τη συλλογιστική αυτή του Δικαστηρίου μπορούν να γίνουν τρεις επισημάνσεις. Πρώτον, το Δικαστήριο τονίζει τον ουσιώδη χαρακτήρα του ενεργειακού προϊόντος ως στοιχείου της παραγωγής («είναι αδύνατον να ολοκληρωθεί χωρίς»). Δεύτερον, η χορηγούμενη ενέργεια πρέπει να παράγεται με την καύση του καυσίμου («μόνο μέσω της καύσεως»). Τρίτον, αν το στοιχείο αυτό της παραγωγής διοχετευθεί σε «χωριστή διαδικασία παραγωγής», η εξαίρεση λόγω διπλής χρήσεως δεν μπορεί να εφαρμοστεί.

51. Η υπόθεση YARA είναι μια άλλη, πιο πρόσφατη υπόθεση σχετική με τη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας[14].

52. Η υπόθεση αυτή αφορούσε την παραγωγή αμμωνίας. Στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας, παράγονταν «φτωχά» αέρια. Αυτά στη συνέχεια αναμιγνύονταν με φυσικό αέριο και καίγονταν, η παραγόμενη δε θερμότητα εχρησιμοποιείτο για διαφόρους σκοπούς: θέρμανση και ξήρανση ατμών, χημική αποσύνθεση, εκκένωση απαερίων. Το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο ήταν ουσιαστικά αν τα φυσικά αέρια μπορούσαν να υπαχθούν στην εξαίρεση λόγω διπλής χρήσεως.

53. Το Δικαστήριο απάντησε αρνητικά και επανέλαβε τις βασικές αρχές που διατυπώνονται στην απόφαση X. Απεφάνθη ότι δεν υπήρχε διπλή χρήση του φυσικού αερίου για δύο λόγους. Πρώτον, η διαδικασία παραγωγής ήταν δυνατό να ολοκληρωθεί χωρίς το φυσικό αέριο. Επιπλέον, και αν ακόμη δεν ήταν δυνατό να ολοκληρωθεί, δεν υπήρχε μετατροπή του φυσικού αερίου σε ατμό[15].

54. Οι αποφάσεις X και YARA είναι ενδιαφέρουσες από δύο απόψεις. Πρώτον, οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη αμεσότητας τις οποίες διατύπωσε το Δικαστήριο στην απόφαση X και επιβεβαίωσε στην απόφαση YARA είναι, κατά τη γνώμη μου, επίσης χρήσιμες προκειμένου να προσδιοριστεί πότε η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται «για χημική αναγωγή». Δεύτερον, οι αποφάσεις αυτές συμβάλλουν επίσης στο να αναδειχθούν ακόμη μια φορά τα όρια της παράλληλης εξετάσεως της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β'.

13 Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2014, X (C-426/12, EU:C:2014:2247, σκέψεις 24 έως 26).

14 Βλ. διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 2015, YARA Brunsbüttel (C-529/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:836).

15 Ειδικότερα, στη διάταξη εκτίθεται ότι ο ατμός δεν αποτελεί στοιχείο που μπορεί να παραχθεί αποκλειστικά με τη χρήση φυσικού αερίου. Βλ. διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 2015, YARA Brunsbüttel (C-529/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:836, σκέψη 28).

55. Όσον αφορά το τελευταίο αυτό σημείο, τόσο από την απόφαση YARA όσο και από την απόφαση Χ συνάγεται ότι το ενεργειακό προϊόν μπορεί να υπαχθεί στην εξαίρεση λόγω «διπλής χρήσεως» μόνον εφόσον έχει υποστεί *φυσική μετατροπή* και *έχει συμβάλει, στην τροποποιημένη αυτή κατάσταση*, στη διαδικασία παραγωγής. Όπως τονίστηκε προηγουμένως, μια τέτοια μετατροπή απλώς δεν μπορεί να επέλθει σε σχέση με την ηλεκτρική ενέργεια. Επομένως, η προϋπόθεση αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί κατ' αναλογίαν στο πλαίσιο της τρίτης περιπτώσεως.

Δ. Τα κριτήρια και η εφαρμογή τους στην υπό κρίση υπόθεση

56. Επιστρέφω τώρα στο πρώτο ζήτημα και, δι' αυτού, επανέρχομαι στο βασικό κύριο ζητούμενο εν προκειμένω: πού οδηγεί η εφαρμογή του κριτηρίου της απουσίας αμεσότητας; Δύο από τις προϋποθέσεις που αναπτύχθηκαν στις αποφάσεις Χ και YARA παραμένουν, κατά τη γνώμη μου, σημαντικές για την παρούσα υπόθεση: ο *αναγκαίος χαρακτήρας* και η *αμεσότητα της χρήσεως*.

57. Για να θεωρηθεί ότι υφίσταται «διπλή χρήση», η καύση του ενεργειακού προϊόντος *πρέπει να παράγει ένα ουσιώδες στοιχείο* για τη διαδικασία παραγωγής. Για τους λόγους που προανέφερα, η ηλεκτρική ενέργεια δεν μπορεί να «μετατραπεί» στο στοιχείο αυτό, αλλά η ηλεκτρική ενέργεια πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή του.

58. Όσον αφορά την *αμεσότητα* της χρήσεως, στην απόφαση Χ καθίσταται σαφές ότι η εξαίρεση της διπλής χρήσεως δεν μπορεί να ισχύσει όταν η παραγόμενη ενέργεια εξάγεται εκτός διαδικασίας παραγωγής. Μολονότι δεν παρουσιάζεται συγκεκριμένα με τον τρόπο αυτό, από την απόφαση YARA συνάγεται ότι η απόρριψη αποβλήτων δεν αποτελεί αρκούντως μέρος της διαδικασίας ώστε να καθιστά δυνατή την εφαρμογή της εξαιρέσεως λόγω διπλής χρήσεως.

59. Αν εφαρμοστούν τα κριτήρια αυτά στην υπό κρίση υπόθεση, προκύπτει ότι η χρησιμοποιηθείσα ηλεκτρική ενέργεια συνιστά *ουσιώδες* στοιχείο για τη χημική αναγωγή. Αποτελεί αναγκαίο συστατικό στοιχείο της. Πράγματι, το εθνικό δικαστήριο επιβεβαιώνει ρητώς το γεγονός αυτό στην αίτησή του. Είναι αληθές ότι η ηλεκτρική ενέργεια αυτή καθαυτήν δεν μετατρέπεται στο ουσιώδες στοιχείο με τον ίδιο τρόπο όπως, για παράδειγμα, στην υπόθεση Χ. Ωστόσο, όπως προεκτέθηκε, αυτό είναι απλώς αποτέλεσμα της εγγενώς διαφορετικής φυσικής μορφής της ηλεκτρικής ενεργείας και άλλων ενεργειακών προϊόντων. Παρά ταύτα, το στοιχείο αυτό της παραγωγής παραμένει και ουσιώδες και αναγκαίο, αποτελώντας ως εκ τούτου απαραίτητο μέρος της διαδικασίας. Εν ολίγοις, χωρίς αυτό, η χημική αναγωγή δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί.

60. Θεωρώ επίσης ότι υπάρχει *απευθείας και άμεση* χρήση στην υπό κρίση περίπτωση. Ο συμπιεσμένος αέρας παράγεται και χρησιμοποιείται επί τόπου ως μέρος μιας συνεχούς διαδικασίας χημικής αναγωγής. Σε αντίθεση με την υπόθεση Χ, παραδείγματος χάριν, δεν εξάγεται εν όλω ή εν μέρει, και έχει ως μόνο σκοπό να καθιστά δυνατή τη χημική αναγωγή.

61. Ωστόσο, προτού διατυπώσω την πρότασή μου θεωρώ αναγκαίο να αναφερθώ ρητώς σε μερικά από τα επιχειρήματα του τύπου «τι θα συνέβαινε αν…» που προέβαλαν η Επιτροπή και η καθής. Υποστήριξαν ότι, αν η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται στους στροβιλοφυσητήρες εξαιρείτο από την εφαρμογή της οδηγίας, τότε θα άνοιγε ο δρόμος για κάθε είδους άλλες εξαιρέσεις. Αναφέρθηκε επανειλημμένως το παράδειγμα της ηλεκτρικής ενεργείας που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία των ιμάντων μεταφοράς οι οποίοι μεταφέρουν άλλες πρώτες ύλες στην υψικάμινο.

62. Πιστεύω ότι τα κριτήρια που εφαρμόστηκαν στα σημεία 59 έως 60 ανωτέρω είναι δικαιολογημένα, καθότι συνάδουν με το γράμμα της οδηγίας, τη συστηματική και τελολογική ερμηνεία της, καθώς επίσης και με τις παλαιότερες αποφάσεις Χ και YARA.

63. Όπως αναγνώρισε η Επιτροπή, η εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', απαιτεί κατά περίπτωση εκτίμηση. Επομένως, θεωρώ παρακινδυνευμένο να επεκτείνω ή να εφαρμόσω, αφηρημένα, τα παραπάνω συμπεράσματα σε άλλες περιπτώσεις. Παρά ταύτα, και παραμένοντας στο πλαίσιο των υποθετικών περιπτώσεων, αφού τέτοιες θεωρίες δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσης διαδικασίας, έχω επιφυλάξεις όσον αφορά τις θεωρίες κατά τις οποίες η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία ιμάντων μεταφοράς θα μπορούσε να καλύπτεται από την εξαίρεση. Οι ιμάντες μεταφοράς δεν «παράγουν» καμία ενέργεια, απλώς μετακινούν αντικείμενα από ένα σημείο σε ένα άλλο. Ούτε αποτελούν ουσιώδες, και συνεπώς αναγκαίο μέρος της διαδικασίας χημικής αναγωγής. Σίγουρα θα μπορούσαν να αναζητηθούν άλλα μέσα μεταφοράς. Δεν παρουσιάζουν άλλωστε την ίδια αμεσότητα που απαντάται στην περίπτωση του συμπιεσμένου αέρα ο οποίος διοχετεύεται απευθείας στην υψικάμινο ως μέρος της διαδικασίας χημικής αναγωγής.

64. Για όλους αυτούς τους λόγους, θεωρώ ότι στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

Η τρίτη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας 2003/96 του Συμβουλίου, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, έχει, αναφορικά με τη διαδικασία παραγωγής σε υψικάμινο χυτοσιδήρου υπό μορφή χελώνας, την έννοια ότι η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία του στροβιλοφυσητήρα πρέπει να θεωρείται ως ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή.

V. Πρόταση

65. Με βάση τα προεκτεθέντα, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο ερώτημα που του υπέβαλε το Finanzgericht Düsseldorf (δικαστήριο φορολογικών υποθέσεων, Ντύσσελντορφ, Γερμανία) ως εξής:

Η τρίτη περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, έχει, αναφορικά με τη διαδικασία παραγωγής σε υψικάμινο χυτοσιδήρου υπό μορφή χελώνας, την έννοια ότι η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία του στροβιλοφυσητήρα πρέπει να θεωρείται ως ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή.